

MOTS I MAONS: LA RECONSTRUCCIÓ D'UNA VIDA. ESTUDI DEL PERIODISME D'ARTUR BLADÉ I DESUMVILA A LA PREMSA DE L'EXILI, 1939-1981

D. SAM ABRAMS

Professor de literatura (UOC), crític i escriptor. Sant Cugat del Vallès

RESUM

Aquest treball forma clarament un díptic amb el treball que l'autor va publicar arran de la commemoració del centenari del naixement d'Artur Bladé i Desumvila l'any 2007. En aquell text, "Artur Bladé i Desumvila: la construcció d'una obra" (Tarragona: Arola, 2008), intentava plantejar dues qüestions que li semblen encara ara essencials del tot: els problemes de recepció que ha patit la producció de Bladé i l'extraordinària cohesió i coherència de tota la seva obra publicada. El treball d'ara no té com a objectiu destacat la qüestió de la recepció de Bladé, però sí que torna a insistir en el tema de l'extraordinària unitat essencial de la seva producció, en aquest cas la seva producció periodística publicada en les circumstàncies dramàtiques i incertes de l'exili, primer a França i després a Mèxic.

INTRODUCCIÓ

Penso que l'obra literària madura d'Artur Bladé i Desumvila té, en part, les seves arrels més llunyanes i profundes en la seva producció periodística de l'exili. No hi ha res d'improvisació o atzar en l'obra de Bladé. Tot està previst, tot té un sentit, tot correspon a un ordre, encara que no siguem capaços de detectar-ho d'entrada. L'obra periodística de l'exili se'ns presenta com una gran nebulosa perquè fins ara ha estat poc estudiada, perquè ha merescut poca atenció per part dels especialistes en temes relacionats amb l'exili català.*

* Aquest article és un resum del treball guanyador de la II Beca d'Estudi de l'Obra i Figura d'Artur Bladé i Desumvila (2010), dotada pel Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre i l'Ajuntament de Benissanet, i organitzada pel Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre i l'Associació Cultural Artur Bladé i Desumvila.

Un cop ens endinsem en el món de les col·laboracions periodístiques d'Artur Bladé i Desumvila a l'exili, ens adonem immediatament que l'autor utilitzava les pàgines de diaris i revistes a l'exili com un petit laboratori on duia a terme experiments literaris que sovint serien la llavor que acabaria donant el seu fruit en la forma de l'escriptura d'un llibre. Un bon exemple és la petita sèrie de tres articles successius que Bladé va publicar sobre Pompeu Fabra a les pàgines de *La Nostra Revista* i *La Nova Revista* a Mèxic entre 1953 i 1956. Aquests articles constituïen una mena de resum essencial de la vida de Fabra i van ser parcialment la base del futur llibre *Contribució a la biografia de Mestre Fabra* (Barcelona: Rafael Dalmau, 1965) i la seva versió definitiva, augmentada i corregida, *Pompeu Fabra, biografia essencial* (Barcelona: Pòrtic, 1969). A vegades, però, els experiments no van acabar de quallar i l'autor els va abandonar o els va reconduir molts anys més tard.

En companyia de Jaume Sunyer, el 8 de febrer de 1939, des del Coll d'Ares, Artur Bladé i Desumvila va creuar la frontera o "travessar la ratlla", tal com deia el seu admirat Pere Coromines. Havia quedat desposseït de tot: família, amics, feina, professió, futur, llengua, cultura, país... Durant els mesos de febrer, març i abril Bladé va passar per Prats de Molló, Corsaví, Arles del Tech, Perpinyà, Tolosa, Orleans, Étampes... París, Tolosa, de nou, i finalment Montpeller.

Al primer exili Francès les conseqüències tràgiques de la Guerra Civil es feien sentir i alimentaven amb autèntiques ganes la tendència natural del caràcter de Bladé a un cert pessimisme i escepticisme. El Bladé jove, esperançat, vitalista, positiu, i voluntariós estava ben enfonsat. Anímicament estava en el punt més baix dels seus 32 anys d'existència. I sabia perfectament que tenia al seu davant només quatre possibilitats: claudicar, tornar a Catalunya i patir les terribles conseqüències d'aquesta determinació; rabejar-s'hi en la seva condició de expatriat miserable i aclapat; remuntar-se mínimament i instal·lar-se en un cinisme més o menys còmode; o fer un gran esforç personal i sortir-se'n imposant-se a la situació. No cal dir que Bladé va escollir la quarta opció, evidentment la més àrdua i difícil.

Quan Bladé va arribar a Montpeller era expracticant del Cos de Sanitat de l'Exèrcit de l'Est, exsecretari de la Sotssecretaria de la Presidència de la Generalitat de Catalunya i, quant a les seves aficions literàries, era un experiodista "cadell" que ja havia col·laborat a les planes d'*El Llamp* de Gandesa, *La Riuada* i *L'Ideal de l'Ebre* a Móra, *Tivissa* de Tivissa, *Lluita* de Tortosa, *L'Avançada* de Tarragona, *Foment* de Reus i *L'Opinió* de Barcelona i, d'una altra banda, aprenent de poeta amb aspiracions.

A causa de les seves circumstàncies vitals, el seu perfil literari va canviar radicalment en molt poc temps. Va desenvolupar un fort sentit de responsabilitat i disponibilitat. Bladé va saber entendre que la seva salvació personal era indestruïble del redreçament de Catalunya. En definitiva, pel nostre autor no podia existir la salvació personal sense més implicacions de cap tipus més

enllà dels interessos individuals. Bladé va unir el seu destí particular al destí del seu poble.

Escriptor i poble van esdevenir una sola cosa. Bladé va voler servir el seu poble perquè sabia que sense el seu poble ell no tenia cap existència individual possible.

Tots aquests canvis van generar les corresponents modificacions en el contingut i l'orientació general de la seva trajectòria com a escriptor. En sortir de l'enfonsament anímic causat per la guerra i el desterrament, Bladé pren la doble determinació de reconstruir-se com a persona i contribuir significativament a la reconstrucció del seu país. Per aquest doble motiu, abandona força aviat les seves aspiracions poètiques (a partir del 1943) i es dedica de ple a l'ambiciós projecte personal, literari i cultural de redescobrir i consolidar la seva pròpia identitat i al mateix temps, gràcies al principi infrangible de la indivisibilitat entre ell i la seva comunitat, restablir i fixar la identitat nacional de Catalunya.

En definitiva, a partir de la dècada dels anys 40 del segle passat, Bladé es va convertir en un poeta ocasional que de tard en tard escrivia alguna composició de circumstàncies. L'autor va desplaçar tot el seu talent cap al món de la prosa i d'entrada tots els seus esforços creatius els va canalitzar cap a dues àrees molt concretes: el dietarisme i el memorialisme, per una banda, i el periodisme i articulisme, de l'altra. Sovint, però, el mateix autor va creuar les línies divisòries entre els dos gèneres i anotacions de dietari es van convertir en articles i tesis d'articles es van fondre en anotacions de dietari. Ara bé, sigui com sigui, les fronteres entre els dos gèneres sempre van ser un pèl tènues i permeables per Bladé.

L'objectiu o fita final de l'escriptura de Bladé va acabar sent la construcció d'una obra literària general basada, sobretot, en llibres, llibres de categories diferents però complementaris: memorials en prosa (*Benissanet...*), dietaris (*L'exiliada...*), biografies (*Francesc Pujols per ell mateix...*), assaigs històrics (*Felibres i catalans...*) i reculls periodístics (*De l'exili a Mèxic*). Sí que són complementaris perquè en el fons del fons, tot pertany a un mateix projecte literari, tot sorgeix d'un mateix impuls creatiu: el projecte literari o l'impuls creatiu de generar un immens fris que cossi i retrati l'escriptor, la seva vida, el seu món i el seu país. Efectivament, l'obra de Bladé en el diferents gèneres (poesia, dietarisme, biografia, assaig, periodisme) forma una unitat orgànica de clara voluntat i caràcter memorialístic.

Ara que copsem l'abast i la intenció de l'obra literària d'Artur Bladé i Desumvila, una obra que es dreça sobre un insòlit projecte d'autobiografisme, podem començar a entendre la importància vital de les seves col·laboracions a la premsa de l'exili. És clarament a la premsa de l'exili diaris i revistes, on Bladé forja aquest insòlit projecte d'autobiografisme. És clarament a la premsa de l'exili on Bladé reorienta completament la seva trajectòria com a escriptor, deixant de banda la poesia i dotant l'obra periodística d'una gran conseqüència, fondària i vàlua. Ja ho he dit abans: de l'obra periodística de l'exili surt o

sorgeix una part important de l'obra literària madura de Bladé, recollida als llibres que van anar publicant a partir de *Benissanet* (1953).

La carrera literària d'Artur Bladé i Desumvila se situa entre 1924 i 1995, és a dir, recorre 71 anys. Si situem l'equador de la seva carrera en el moment del seu retorn definitiu a Catalunya l'any 1961, podem proposar l'esquema següent per a la primera meitat de la carrera literària de Bladé:

—1924-1938: anys d'aprenentatge i primers tempteigs literaris en el camp de l'articulisme.

—1939-1943: col·lapse causat per la guerra, nebulosa creativa i gradual represa de l'obra literària.

—1944-1953: reorientació literària total, abandó de la poesia i inici de la publicació de les dues primeres mostres de la seva "obra major": *Geografia espiritual de Catalunya. Teories de Francesc Pujols* (1944) i *Benissanet* (1953).

—1954-1960: confirmació del talent literari de primera magnitud d'Artur Bladé amb obres com *Crònica del país natal* (1958) i *Viatge a l'esperança* (Barcelona: Pòrtic, 1973), publicada parcialment a *La Nova Revista* i *Pont Blau* a partir de 1957 i guardonada, sota el títol d'*Impressions d'un viatge a Catalunya*, als Jocs Florals de Mendoza, Argentina, el 1958 amb el premi Concepció Rabell.

No hi ha cap dubte que es produeix un tall abrupte entre 1938 i 1939, i salta a la vista l'alta significació de les col·laboracions en premsa a l'hora de la represa i reorientació de la carrera i l'obra de Bladé.

L'OBRA PERIODÍSTICA DE BLADÉ A L'EXILI

Quan parlem de l'obra periodística d'Artur Bladé i Desumvila a l'exili, ¿exactament de què estem parlant? Estem parlant dels articles que Bladé va publicar a diaris i revistes a l'exili entre 1939 i 1981. Si ens fixem bé en el marc cronològic que he establert, veurem de seguida que ultrapassa els anys que estrictament Bladé va passar a l'exili. Després del seu retorn definitiu a Catalunya, el nostre autor, per qüestions de fidelitats, va continuar col·laborant a les pàgines de les publicacions periòdiques d'exiliats. Ara per ara, l'arc cronològic el podem precisar pràcticament del tot amb la indicació del primer article, "Els catalans a Montpel·lier [*sic*]", signat "A. Blader" [*sic*] i publicat a París, al número 6 d'*El Poble Català*, divendres, 1 desembre del 1939, i el darrer article, "La mort i l'enterrament del doctor Aiguader" publicat a la revista *Xaloc* corresponent als mesos setembre, octubre, novembre i desembre del 1981, el darrer número i any de la revista. A partir d'aquí podem establir amb certesa la periodització de les col·laboracions de Bladé a la premsa de l'exili:

—1939-1942: col·laboracions a la premsa catalana a l'exili a França

—1942-1961: col·laboracions a la premsa catalana a l'exili, sobretot a Mèxic

—1961-1981: continuïtat de les col·laboracions a la premsa catalana a l'exili, sobretot a Mèxic

El primer període, 1939-1942, és un compartiment estanc perquè Bladé va tancar la porta a col·laboracions a la premsa exiliada a França i Europa un cop s'havia instal·lat a Mèxic. En canvi, entre els altres dos períodes, 1942-1961 i 1961-1981, és a dir, entre els anys de l'exili a Mèxic i les dues primeres dècades del seu retorn a Catalunya, es produeix un fenomen de solapament que es tradueix en una continuïtat en les col·laboracions a la premsa de l'exili, sobretot a *Xaloc*.

La conclusió s'imposa. França era més aviat una qüestió d'uns anys de transició en l'itinerari vital de Bladé. Després de 1942, això sí, va mantenir el contacte amb aquelles persones o personalitats com Antoni Rovira i Virgili, Francesc Pujols, Rafael Moragas, Carles Riba, Antoni Terré i altres, amb qui havia format forts vincles de relació. També el nostre autor es va mantenir fidel als seus records d'aquella època a través de dues vies: la publicació de *L'exiliada. Dietari de l'exili, 1939-1940* (Barcelona: Pòrtic, 1976) i els articles necrològics o els retrats biogràfics apareguts a la premsa, com ara "El patriota estoic. Josep Bordes de la Cuesta", que es va publicar a *El Poble Català* a Mèxic (número, 16, febrer del 1943).

En el cas de Mèxic, amb gairebé 20 anys de residència com a exiliat, Bladé va adoptar una altra actitud. Va continuar les seves col·laboracions a la premsa de l'exili d'aquell país després del seu retorn definitiu a Catalunya. És més, Bladé es va convertir en una mena de figura pont que mirava de connectar la comunitat de l'exterior de l'exili amb la comunitat de l'interior a Catalunya. Bladé era un home de fidelitats i lleialtats. No volia ni podia oblidar tot el que havia viscut a Mèxic. I sobretot no podia abandonar a la seva sort els que havien quedat allà. Quan s'hagi estudiat a fons les col·laboracions periodístiques de Bladé després del seu retorn, ens adonarem de fins a quin punt va maldar per reunir les dues Catalunyes en una, la Catalunya de l'exili i la Catalunya de l'interior. En aquest sentit, com a mostra fefaent, només cal repassar els articles "catalans" sobre temes de l'exili que Bladé va reunir a la segona i tercera secció del llibre *De l'exili a Mèxic* (Barcelona: Curial, 1993). Els textos ocupen 133 de les 279 pàgines del llibre. Bladé sempre va treballar abnegadament per la unitat de Catalunya, la unitat de l'exili i l'interior, la unitat del nord i el sud, la unitat de les zones rurals i les ciutats i així successivament.

Per Bladé, l'abandó dels exiliats hagués significat indubtablement un acte brutal d'automutilació del seu país. Entre 1961 i 1995 a Artur Bladé i Desumvila se'l va veure a la cultura catalana com un representant de l'exili a l'interior i la seva sola presència sempre va ser un recordatori de la necessitat de tenir en compte els exiliats i d'assolir la reinserció plena per aquells que ja havien tornat.

Les col·laboracions d'Artur Bladé i Desumvila a publicacions com *El Poble Català* (París i Mèxic), *La Revista de Catalunya* (París i Mèxic), *Full Català* (Mèxic), *La Nostra Revista* (Mèxic), *La Nova Revista* (Mèxic), *Pont Blau* (Mèxic), *La Humanitat* (Mèxic), *Xaloc* (Mèxic) o *Última Hora* (Mèxic) es poden repartir

en diverses categories segons el format, segons l'adscripció genèrica de cadascun dels textos. Ara resseguirem el ventall complet de les categories de gèneres literaris a les quals podem adscriure les col·laboracions de Bladé a la premsa de l'exili.

Poemes

Pels manuscrits i mecanoscrits que es conserven sabem que va conrear la poesia entre 1937 i 1943. El gruix de la seva obra poètica, però, va ser escrita entre 1940 i 1942 a França. Va bastir un llibre de poemes titulat *Recull*, amb pròleg d'Antoni Rovira i Virgili, i el va presentar als Jocs Florals de Xile, el dia 1 de febrer de 1943. Va guanyar el premi que ofería el Centre Català de Montevideo, però el poemari i el pròleg van restar inèdits fins la publicació parcial a *Versos de la guerra i de l'exili* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007), editat a cura de l'exconseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'escriptor i polític Joan M. Pujals, arran de la celebració del primer centenari del naixement de Bladé a Benissanet, el 2 de març del 1907. Segons dades que em va facilitar Artur Bladé i Font, ara sabem que Artur Bladé sènior va escriure un parell de poemes més durant el mes de juny del 1943 i després va abandonar el gènere gairebé del tot.

Notes necrològiques

Respecte a la mort es pot considerar Bladé un "finalista", és a dir, aquell que creu que la vida acaba definitivament amb la mort. En un poema inèdit, "Epitafi", afirma que "La mort és només una idea / que s'esvaeix amb el darrer badall." Pel nostre autor l'única supervivència possible per a una persona traspasada era a través de la memòria dels vius, a través de la perpetuació del seu record. Per aquest motiu Bladé va dedicar un esforç sostingut a fixar, ben fixat, el record i la memòria d'aquells exiliats que havien mort, tant si havien mort lluny de casa o després del retorn. És gairebé com si Bladé volgués aixecar una mena d'acta notarial. No volia que l'exili i les seves seqüeles esborressin l'existència de ningú i no volia que els catalans de l'interior ignoressin les morts que s'havien produït a l'exili, ni que els exiliats ignoressin les morts dels seus vells companys.

Retrats i perfils biogràfics

Bladé sempre va saber que paradoxalment l'exili l'havia tractat molt bé i molt malament. Tenia clar que la Guerra Civil havia destruït la seva vida, però, al mateix temps, li havia brindat la possibilitat de conèixer i tractar grans personalitats de la seva època. A més, la guerra i l'exili van dotar Bladé d'un doble punt de vista permanent, el de ser testimoni i protagonista alhora d'uns moments històrics absolutament crucials. Com a escriptor va saber aprofitar a fons les ocasions que va tenir de tractar de la vora personalitats destacades de

la política i la cultura. I, per aquest motiu, una parcel·la important de la seva obra periodística de Bladé a l'exili està dedicada a retrats i perfils biogràfics.

Anotacions de dietari

Moltes de les col·laboracions periodístiques de Bladé a l'exili són, en realitat, anotacions manllevades dels seus dietaris personals, publicades amb o sense les dates corresponents. En aquest sentit, cal recordar, ni que sigui de passada, que Bladé, juntament amb figures de la talla de Josep Pla, Marià Manent o Gaziol, és un dels grans dietaristes de la literatura catalana moderna, un fet comprovable que encara no és del domini comú. Temps al temps.

Records, memòries i commemoracions

Bladé també treballava amb els materials nobles de la memòria més llunyana i remota. En les seves col·laboracions a la premsa de l'exili, també tractava records puntuals d'anys enrere i memòries més fondes i complexes i commemoracions de caire històric que no calia deixar passar.

Apunts històrics

De tard en tard, alguns dels articles de Bladé a la premsa de l'exili giraven específicament a l'entorn de certs fets històrics de gran relleu que calia tenir present i no oblidar. Per exemple, a les pàgines de *La Humanitat*, sota l'epígraf general de "Cròniques d'ahir i d'avui", Bladé va publicar dos articles molt sentits que formen un díptic, "L'adveniment de la República" (número 1, Mèxic, 30 de juliol del 1959) i "Els dos principis permanents de l'ideari de Macià" (número 10, 11, 12, Mèxic, abril, maig, juny del 1960), que tenien com a objectiu comú recordar fets crucials de la història moderna de Catalunya. També podríem citar l'article "Roosevelt" aparegut a la mateixa publicació (número 11, Mèxic, maig del 1945) que destaca les virtuts del president finat: demòcrata empedreït, gran estadista, gran persona, home de bona voluntat...

Articles d'opinió

Al cap de relativament poc temps d'entrar com a redactor del diari mexicà *Última Hora*, el 1948, Bladé ja tenia una columna d'opinió on publicava petits bitllets que apareixien sota el títol general de "Saetillas", sempre signats per un autor que es feia dir "D. Sumvila". A la seva columna Bladé tractava tota mena de temes: política nacional i internacional, esdeveniments culturals, anècdotes de la vida quotidiana... "Saetillas" representa l'únic esforç sostingut que Bladé va fer a l'exili en el terreny de la columna d'articles d'opinió on expressava clarament el seu ideari personal de vitalisme, sentit comú, discreció social, defensa de la llibertat i la democràcia, rebuig frontal de qualsevol índex d'autoritarisme o totalitarisme, patriotisme i nacionalisme, liberalisme,

pacifisme a ultrança, denúncia de les injustícies socials, civisme, criticisme irònic, compromís ètic, respecte per la tradició, laïcisme, culturalisme eclèctic...

Reportatges

Per Bladé hi havia certs esdeveniments culturals que tenien una magnitud que mereixia un tractament especial. Normalment eren esdeveniments que tenien una gran significació simbòlica per a la comunitat catalana a Mèxic. En aquest sentit, només cal citar un exemple preclar: la cobertura del Festival Pau Casals a Acapulco l'any 1960 durant el qual va tenir lloc l'estrena mundial d'*El pessebre*, obra del mestre Casals i el poeta Joan Alavedra. Bladé volia ressaltar la importància de l'acte per a la història de la música moderna a nivell internacional.

Critiques de llibres i notes de lectura

Durant els anys d'exili a Mèxic, Bladé escadusserament es va dedicar a fer ressenyes de llibres en català, gairebé la majoria apareguts a Catalunya. Bladé no es va considerar mai un crític o ressenyista de veritat. En una ocasió Bladé es va autodescriure com un "franc tirador" en el terreny de la crítica, sobretot comparat amb exegetes que ell mateix considerava que ho eren de veritat com ara Rafael Tasis o Joan Fuster. El nostre autor tenia la voluntat clara de donar notícies precises de llibres que considerava una contribució valuosa a la represa de la literatura catalana després de la Guerra Civil. En aquest apartat també hem de reservar un espai per parlar de les notes de lectura. No són crítiques formals d'un llibre determinat sinó que són impressions de lectura de Bladé que recullen algun aspecte que li ha cridat especialment l'atenció o alguna idea original que li ha suscitat la lectura de l'obra.

MOTIVACIONS DE L'OBRA PERIODÍSTICA DE BLADÉ A L'EXILI

Ara hem arribat al moment d'explicitar o posar en relleu les diferents motivacions o intencions, ocultes o manifestes, que operaven en profunditat a l'obra d'Artur Bladé i Desumvila publicada a la premsa periòdica de l'exili a França i Mèxic al llarg de la seva absència de Catalunya i després del seu retorn definitiu el dia 9 de març del 1961.

En aquest sentit, sempre hem de tenir present que Artur Bladé i Desumvila va ser un autor d'una gran subtileza que mai va escriure res de manera improvisada o atzarosa. Tots, absolutament tots i cadascun dels escrits que Bladé ens va llegir durant la seva dilatada carrera literària, sempre són parts integrals d'un vast projecte artístic on cada peça ocupa un lloc concret i compleix una funció determinada i predeterminada. L'obra de Bladé és un tot orgànic que té una inqüestionable coherència i lògica interna.

Sovint ens costa percebre aquesta profunda unitat en la producció de Bladé per unes qüestions que no tenen res a veure amb els continguts. Em refereixo

naturalment a la manera desordenada i atropellada que Bladé va haver de publicar la seva obra a causa de les circumstàncies totalment precàries de la vida cultural a l'època de l'exili i la postguerra a Catalunya. No hem de fer cas del desordre i la precipitació perquè no tenen res a veure amb el disseny general de l'obra de Bladé ni la funció de cada peça individual que l'integra.

En el cas particular de les col·laboracions en la premsa periòdica de Bladé a l'exili la situació és francament dramàtica. Hi ha col·laboracions a les dues ribes de l'Atlàntic. Hi ha col·laboracions en mitjans diversos i marcadament diferents. Però no ens hem de deixar enganyar pas per aquesta aparent dispersió. En el fons, en el terreny de les intencions i les funcions l'aparent dispersió desapareix completament. Només hem de llegir en profunditat i després ordenar les nostres troballes. En el text d'un assaig de l'any 2007, ho vaig fer amb l'obra de Bladé publicada en forma llibre i ara ho assajaré de fer amb la producció periodística a la premsa de l'exili. Resseguiré les finalitats, les motivacions, les intencions, les funcions de les col·laboracions a la premsa de l'exili.

Represa i reconducció de la pròpia obra literària

En un primer moment, la idea que presideix l'escriptura i la publicació d'articles de Bladé a la premsa de l'exili és, innegablement, reprendre i reconduir l'impuls creatiu i artístic.

Tempteigs, projectes consolidats, avanç de publicació

Quan baixem al detall en el panorama general de l'obra publicada per Bladé als mitjans de comunicació disponibles a l'exili, ens adonem, amb una mica d'esforç, que existeix una vinculació estreta entre els articles de l'autor i els llibres posteriors que va publicar. La premsa era per Bladé una palestra immillorable per fer provatures, per fer quallar projectes d'una contrastada ambició i per publicitar fragments d'obres ja en vies d'edició o editades. Anem a veure alguns exemples destacats de les tres tendències.

Contrahistòria i contramemòria: la lluita contra l'oblit

No hem d'oblidar mai que Artur Bladé i Desumvila, a banda de poeta, memorialista, biògraf i articulista, era historiador. Com a lector i com a cronista històric, coneixia perfectament els recursos, els mecanismes i les limitacions de la historiografia, tant la clàssica com la moderna. Sabia que la història moderna d'Espanya estava pràcticament tota en mans dels vencedors de la Guerra Civil, de manera que hi hauria oblots, supressions, distorsions, deformacions de la veritat, difamacions, mentides, falta d'honradesa, baixesa ideològica i un llarg etcètera. Per aquest motiu Bladé va decidir construir una vasta crònica de tot allò que havia viscut d'ençà de la Guerra Civil perquè servís d'allò Michel Foucault anomenava, encertadament, la *contrahistòria* o la *contramemòria*.

La microhistòria

Algun dia hem d'esperar que un historiador professional s'interessarà per l'obra de Bladé i ens l'explicarà en termes científics relacionats amb la disciplina de la historiografia. Quan arribi aquest dia sabrem que Artur Bladé i Desumvila va ser un dels precursors del camp historiogràfic que ara coneixem com la microhistòria, de l'italià original *microstoria*, un camp d'estudi que va néixer a Itàlia a la dècada dels 70 del segle passat. La microhistòria està vinculada a la història social i la història cultural. En paraules del professor nord-americà Charles Joyner, la microhistòria consisteix a "buscar respostes a les grans preguntes en llocs petits." La microhistòria qüestiona les grans declaracions i afirmacions de la història tradicional que no resisteixen la comprovació a partir de l'examen detallat de la vida a petita escala de l'època estudiada. Les petites veritats de la vida quotidiana demostren la irrealitat de les grans afirmacions teòriques de la Història amb majúscula.

El redreçament nacional de Catalunya: el passat, el present i el futur

Al llarg d'aquest treball, d'una manera o altra, he insistit en el lligam indivisible que existia per Bladé entre el seu destí i el destí del seu país. Bladé no podia o no volia creure en la possibilitat paradoxal d'una salvació personal sense la salvació del seu país i completament a l'inrevés. Eren processos totalment en paral·lel. Bladé es reconstituïa al mateix moment que el seu país es reconstituïa. Ara bé, va arribar un moment que els dos processos es van desacompassar i Bladé anava més de pressa que el seu país perquè l'efecte dòmino de la caiguda de Hitler, que havia d'arrossegar el general Franco, no es va produir i la postguerra, la dictadura i l'exili es van allargassar de manera insuportable.

Qualitats exemplars de la ciutadania

Aquí hem de tornar a parlar del camp de l'ètica per subratllar-ne un altre aspecte important al periodisme de Bladé durant els anys de l'exili. Em refereixo naturalment a les qualitats morals exemplars que encarna l'extensa galeria de personatges que desfilen per les pàgines dels seus articles de l'exili. Una cosa que no hem entès encara de Bladé i la seva obra és que tenia una forta tendència al moralisme. I utilitzo el terme moralisme no en el sentit dels sermonaires de poca volada sinó en el sentit dels famosos *moralistes* francesos del segle XVII i XVIII com ara La Rochefoucauld, La Bruyère, Vauvenargues i Chamfort. Amb tot això vull dir que Bladé era un escriptor que tenia una gran passió per observar i després reflexionar sobre les accions i la conducta de la humanitat. Sempre estava observant costums, hàbits i actituds, i l'estil de vida que se'n derivava.

Capacitat crítica i reformisme

Per caràcter i temperament, Artur Bladé i Desumvila no tenia cap tirada a postures que podríem qualificar d'utòpiques. Però sí, com a moralista i com a persona amb un acusat sentit de l'autocontrol i una gran força de voluntat, tenia un convenciment que era possible l'esmena, la correcció de les falles personals i col·lectives. Per aquest motiu, segons Bladé, la crítica sempre havia de ser constructiva i fermament basada en la possibilitat de reforma i canvi, altrament era només queixa, plany i lamentació, exercicis inútils i estèrils que l'autor francament no tolerava. Fins i tot, formes d'expressió com ara la ironia, el sarcasme i la sàtira havien de mostrar la seva creença en la possibilitat de millora.

Catalunya i el món; el món i Catalunya

Molt abans que existís el concepte actual de *projecció exterior* i agències governamentals com el Consorci Català de Promoció Exterior de la Cultura (entre 1991 i 2006) o l'Institut Ramon Llull (des del 2002), Artur Bladé i Desumvila es preocupava pel reconeixement de la presència de la cultura catalana en el món i la presència de la cultura mundial a Catalunya. Bladé estava absolutament convençut que el nacionalisme català no podia ser un instrument aïllacionista que servís, en definitiva, per apartar Catalunya de la resta del món. Ben al contrari, pensava que el nacionalisme català havia de ser un instrument creatiu que ajudés a forjar un fort sentit d'identitat catalana i, al mateix temps, des d'una noció identitària plenament consolidada i assumida, ajudés a promocionar les relacions estables d'intercanvi amb la resta del món. La seva actitud catalanista i universalista el va dur a posar en relleu tots els vincles que trobava entre Catalunya, Europa i el món, vincles principalment de tipus històric i cultural.